

זהר הקדוש

עם ביאור
הפּתּר וְהַכּוּד

פרשת בראשית • דיוקן אדם נעשה על ידי צדקה

אדם הראשון שכל הבריות היו רועדות ומפחדות ממנו, ומוסיף עוד הוזהר במעלת נתינת צדקה ברצון, שנעלית יותר משאר המצוות לזכות לשם אדם.

ועתה מביא את המשך הפסוק של בריאת האדם, 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמֹתֵינוּ וְיִרְדּוּ בְּדָגַת הַיָּם' וג'.

ובכל הרמז הרמז על הארץ, ומפרש כוונת הפסוק בהמשך לענין שיש לו צלם דמות, **רָא דָנו חֲמִינוּ בְּסִפְרָא דְשִׁלְמָה מְלָכָא** - סוד זה ראינו בספרו של שלמה המלך, **דָּכַל מֵאֵן דָּחַס עַל מִסְכְּנֵי בְּרַעוּתָא דְלָבָא** - שכל המרוחם על העני ברצון לבבו ונדבת רוחו, **לֹא מִשְׁתַּנִּי דְיוֹקְנִיהָ לְעֵלָם מְדִיוֹקְנָא דְאָדָם הָרָאשׁוֹן** - לא משתנה דיוקנו מדיוקן אדם הראשון, **וְכִיּוֹן דְּדִיוֹקְנָא דְאָדָם אֶתְרִישִׁים בִּיה** - וכיון שדיוקנו של אדם הראשון נרשם באדם, **שְׁלִיט עַל כָּל בְּרִיָּין דְּעֵלְמָא בְּהוּוּא דְיוֹקְנָא** - מקבל שלטון על כל בריות העולם על ידי אותו דיוקן, **הָדָא הוּא דְכְּתִיב** - זהו מה שנאמר (שם ט ב) **'וּמִזְרָאֲכֶם וְחִתְכֶּם יִהְיֶה עַל כָּל חֵית הָאָרֶץ וג'** ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמש האדמה ובכל דגי הים בידכם נתנו, ופירושו פלהו זעין ודחלין מההוא דיוקנא דאתרששים ביה - כל החיות רועדות ופוחדות מאותו שדיוקן של אדם הראשון נרשם בו. וכל זאת בגין דדא הוא פקודא מעליא - לפי שמצוה צדקה היא מצוה חשובה, **לְאִסְתַּלְקָא בְּרִיָּין דְּיוֹקְנִיהָ דְאָדָם** - להעלות על האדם דיוקן אדם, **עַל כָּל שְׂאָר פְּקוּדֵין** - יותר מכל שאר המצוות.

אחר שביאר את ענין הדיוקן של אדם הראשון אשר יש למי שחונן עניים, מביא ראה מהכתוב בספר דניאל (ד כא-כט) שדניאל פתר לנבוכדנצר את חלומות, שיגרשו אותו מחברת בני אדם, ויהיה מושבו עם חית השדה, ויאכילו אותו עשב כמו בהמות, ושבע עניה יעברו עליו בגזירה זו. אך נתן דניאל צעה לנבוכדנצר איך יאריך את זמן שלומו ולא תבוא עליו הפורענות, שיפדה את חטאיו בצדקה, ואת עוונותיו בחנינות עניים. ושרל שהביא בגולה, והיו צריכים מזונות ופירנסה, וכל זמן שעשה כן לא נתקיימה הגזירה, וכאשר פסק מלפרנס העניים, מיד נפל קול מן השמים ואמר לו המלוכה עברה וסרה ממך, ונשתנה דיוקנו ונטרד מבני אדם.

ושואל, **מָנָא לָן** - מנין לנו שעל ידי חנינות עניים זוכה לדיוקן אדם הראשון ששלט בכל בריות העולם, ומיישב שלמדנו זאת מנבוכדנצר, **אָף עַל גַּב דְּחֵלָם הָהוּא חֲלָמָא** - אותו חלום, שיבוא עליו עונש שיעזוב חברת בני אדם וישב בין חיות השדה, בכל אופן **כָּל זְמָנָא דְהוּא מִיחֵן לְמִסְכְּנֵי** - כל זמן שמע לעצת דניאל לפדות את חטאיו בחנינות עניים, **לֹא שְׂרָא עֲלִיהָ חֲלָמִיהָ** - לא חל ונתקיים עליו חלומות, אבל **פִּיּוֹן דְּאִטִּיל עֵינָא בִּישָׁא דְלָא לְמִיחֵן לְמִסְכְּנֵי** - כאשר רעה עינו בעניים וחדל מלחוננם, **מָה פְּתִיב** (דניאל ד כח) **'עוֹד מְלָכָא בְּפֻּמָּא מְלָכָא קָל מִן שְׂמִיָּא נָפַל לָךְ אֲמַרְיוֹ נְבֻכַדְנֶצַּר מְלָכָא מְלֻכְתָּא עֲדַת מִנְּךָ וג'** - ירד קול מהשמים: לך אומרים נבוכדנצר המלך, מלכותך תסור ממך, **מִיד אֲשַׁתְּנִי דְיוֹקְנִיהָ** - מיד נשתנה ואבד דיוקן וצלם אדם שלו, **וְאִטְרִיד מִן בְּנֵי נָשָׂא** - ונטרד ואבד מחברת בני אדם, שנעשה בהמה.

ומסיים **וּבְגִין כֵּךְ** - ומשום כך אמרה התורה **נַעֲשֶׂה אָדָם**, לשון עשייה ותיקון

במאמר זה יפרש מצווה הנלמדת ממאמר בריאת האדם 'נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמֹתֵינוּ' וג' (בראשית א כו), ויבאר כי תואר 'אדם' תלוי בחיבור עם העניים, שכאשר משפיע לאחרים נעשה אדם. וכפי שהוא בעולם האצילות, שזעיר אנפין נקרא 'אדם' בהשפיעו למלכות את הראוי לה, וכן הוא גם בעולם התחתון,

כאשר חונן למי שאין לו מעצמו, הן לעניים, הן לשכינה הקרויה דלה עניה, והן כאשר יש לו אשה, בזה נשלם וזוכה ל'דיוקן אדם', וכל הבריות נשלטות תחתיו. ויבאר עוד ממעלה מצות צדקה להשלים דיוקן אדם, ממה שמצינו אצל נבוכדנצר. ויביא עוד בגודל פעולת הצדקה מרות אשר חיבורה עם בועז עשאתו 'אדם'.

אחר שביאר לעיל (קודם מאמר זה) את המצוות הנלמדות מפרטים שונים במעשה בראשית, מפרש את המצווה הנלמדת ממאמר בריאת האדם 'נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמֹתֵינוּ' וג' דגת הים, והיא חיוב האדם להיות בשותפות ובחיבור עם העניים, והכוונה למי שאין להם מצד עצמם, הן כלפי השכינה הנקראת 'דלה', והן כלפי עניים וכלפי כל מקבילים התלויים בנתינתו.

ועתה מבאר את המצווה הנלמדת ממאמר הבריה של האדם, שהיא **פְּקוּדָא תְּשִׁיעָא** - המצוה התשיעית, **לְמִיחֵן לְמִסְכְּנֵי וְלְמִיחֵן לְטָרְפָא** - לחונן את העניים והמסכנים ולתת להם את מזונם, **דְּכְתִיב** - כמו שכתוב (שם) **'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמֹתֵינוּ'**, והיינו ששונה האדם משאר הנבראים אשר בריאתם נגמרה בידי שמים ביום היוולדם, אבל האדם לא נגמרה בריאתו, ועליו להשלים את עצמו על ידי השפעה לעניים ובה נעשה ונקרא 'אדם', ונאמר **נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמֹתֵינוּ'**, כלומר **בְּשׁוּתָפָא כָּל דְּכָר וְנוֹקְבָא** - היינו ששם 'אדם' חל כשהוא בשותפות של זכר [-משפיע] ונקבה [-מקבל], היינו שכולל את עצמו עם עני המקבל את שפועו.

וזה פירוש המשך הפסוק של מאמר בריאת האדם **בְּצַלְמֵנוּ' הֵם עֲתִירִי** - העשירים [-משפיע], **כְּדֹמֹתֵנוּ' הֵם מִסְכְּנֵי** - העניים [-מקבל], שהעשיר המשפיע הרמוז ב'צלמנו' צריך לשתף את עצמו עם העני, ובה משלים עצמו להיות כלול גם בבחינת 'כדמותנו' הרמוז לעניים,

דְּהָא מִסְטָרָא דְּכֻנְיָא עֲתִירִי - שהרי מצד הזכר האדם הוא עשיר, **וּמִסְטָרָא דְּנוֹקְבָא מִסְכְּנֵי** - ומצד הנקבה הם העניים שאין להם מעצמם, וקיומם תלוי בשפע שמקבלים מן העשירים.

כְּמָה דְּאָנוֹן בְּשׁוּתָפָא חָדָא - וכמו שקוב"ה ושכינתיה [זעיר אנפין ומלכות] הם בשותפות אחת, **וְחָס דָּא עַל דָּא** - ומרחם זה על זה, שנוהג עמה ברחמים בפיוס ודברים טובים, **וְיָהִיב דָּא לָדָא** - ונותן זה לזה, היינו נתינת צדקה לעני להשפיע לה מהשפע העליון, **וְגִמִּיל לִיה טִיבּוֹ** - וגומל לו טובה, בהיותה בגלות לסמוך אותה במעט, **הָכִי אֲצַטְרִיךְ בְּרִיָּין נִשְׁ לְתַתָּא לְמַהּוֹי עֲתִירָא וּמִסְכְּנָא בְּחֻבּוּרָא חָדָא** - כך גם צריך האדם לעשות ולהיות בחיבור של עשיר ועני כאחד, **וְלִמְיָהֵב דָּא לָדָא** - ולתת זה לזה, **וְלִגְמֻלָּא טוֹבָא דָּא לָדָא** - ולגמול טוב זה לזה.

אחר שנתבאר שבחנינת העניים נעשה אדם, מבאר את המשך הפסוק שנאמר בבריאת האדם **'וְיִרְדּוּ בְּדָגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם' וג'**, שעל ידי החנינה לעניים זוכה לדיוקן של

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 | אירופה 0176-44-20-8806 | (718) 437-0054 ארה"ב
להשיג כמויות הספרים המובחרות